

Program-vázlat az MTA matematikai és természettudományi alelnöki megbízással kapcsolatos feladatok megoldására/teendők ellátására

Kulcsszavak: tudás, minőség, értékteremtés, értékőrzés, hagyomány, nyitottság, átláthatóság, tolerancia, kiszámíthatóság, kezdeményezés, társadalmi felelősség

A tervezett munkaterv alapját a Magyar Tudományos Akadémiáról szóló 1994. évi XL. törvény (MTAtv.), az MTA Alapszabálya (Asz.) és Ügyrendje (Ü.), az MTA közgyűlése által 2019. december 4-én elfogadott küldetésnyilatkozat, valamint az MTA mindenkori elnökének programja, az abban kifejtett célok, elvek és feladatok képezik. Mindezekre tekintettel az alábbiakban ismertetem azokat az általános alapelveket, amelyek számomra meghatározzák az alelnöki szolgálatot, valamint azokat a terveket, amelyek közvetlenebbül kapcsolódnak a matematikai és természettudományi feladatkörhöz.

Általános alapelvek

1. Olyan tudományos kutatói/kutatási környezet (jogi, gazdasági/pénzügyi szabályozási és intellektuális) kialakítására van szükség, amely elősegíti, ösztönzi és értékeli az eredményes és színvonalas tudományos kutatói tevékenységet.
2. Olyan közgondolkodás kialakításának elősegítése, amely értéknek tartja a tudást, a műveltséget, a tájékozottságot.
3. A kutató felkészültsége, érdeklődése és a lehetőségek alapján maga dönti el, hogy milyen témában, milyen szakterületen kíván tudományos munkát végezni.
4. A tudományos kutatás eredménye a hiteles tudás, többek között: új problémák azonosítása, megfigyelések leírása, új összefüggések feltárása.
5. A tudás megszerzésének, a kutatásnak az egyéni érdeklődésen alapuló („curiosity driven”) vagy feladatvezérelt („mission-driven”) módon történő megszerzése ugyanúgy egyenrangú, mint ahogyan egyenrangú egymással az a két kutatási koncepció, amely felülről („top-down”) illetve az alulról („bottom up”) jövő kezdeményezésre épít.
6. A tudás gazdasági/társadalmi hasznosulása - függetlenül a felismerés és hasznosulás között eltelt időtől - kiemelt fontosságú, hiszen - mások mellett - segíti az egyént, a családot/csoportot a különféle élethelyzetekben felmerülő problémák érvényes megoldásában.
7. A tudományos kutatás eredményességét a kutató/kutatóhely szakmai teljesítménye és annak minősége, a kiválóság mértéke határozza meg, minősíti.

Az alelnöki feladatkör

Az elnököt munkájában az alelnökök, a főtitkár, az Elnökség és a Vezetői Kollégium segíti. Az alelnökök feladatait az Akadémiai törvény, az MTA Alapszabálya és Ügyrendje (MTAtv. 11. 14. §, Asz. 35. 42. 43. §, Ü. 27. 29. 30 §) határozza meg. Az MTA matematikai és természettudományi alelnöke tagja az Akadémia Elnökségének és az Akadémia operatív működését irányító választott testületének, a Vezetői kollégiumnak. Az Elnökség tagjaként az elnökségi ülésen kérheti az elnököt az Akadémia számára fontos ügyek napirenden kívüli megtárgyalását.

Az alelnökök az elnök által meghatározott munkamegosztás szerint látják el feladataikat. Az Elnökségben és a Vezetői Kollégiumban képviselik a köztestület tudományági részeit, egyéb fórumokon pedig az elnök megbízása alapján az Akadémiát.

A Vezetői Kollégium határozatban rögzíti az Akadémia alelnökeinek állandó feladatait. A Vezetői Kollégium - döntéseinek előkészítésére - állandó vagy eseti bizottságokat hozhat létre, amelyeket az elnök által kijelölt alelnök vezet. Az állandó bizottságok vezetői (az alelnökök) a bizottságok tevékenységéről évente írásban beszámolnak a Vezetői Kollégiumnak. A

tudományterületileg illetékes alelnök vezeti le továbbá az osztályelnök és osztályelnök-helyettes(ek) választására hivatott osztályülés megfelelő szakaszát.

Az elnök feladatai egy részének ellátásával - a Közgyűléssel szemben fennálló felelősségének fennmaradása mellett - időlegesen megbízhatja az alelnököket. Ezen eseti feladatokra az alelnökök közvetlenül, szóban vagy írásban kapnak felkérést. Az alelnökök tevékenységét az Akadémia tiszteletdíjjal ismeri el, amelynek mértékét az Elnökség határozza meg.

Jelenleg az MTA matematikai és természettudományi alelnöke az MTA kitüntetési és díjbizottság elnöke, a QP Akadémiai Kiválósági Díj kuratóriumának elnöke, képviseli az MTA-t a Digitális Jólét kormányprogramban, az MTA vezetőségét az Akadémia kötelékébe tartozó illetve az Akadémián kívüli vezetői szintű tárgyalásokon, rendezvényeken, valamint levezető elnökként közreműködik az MTA közgyűlésén és részt vesz a tudományterülethez tartozó osztályok (III., VI., VII., X. és XI.) ülésein.

A matematika és természettudományi alelnöki feladatok ellátása

A törvényben és az MTA belső szabályzataiban leírtakon túlmenően a matematika és természettudományi alelnöki feladatok ellátása során a következő tevékenységekre helyezném a fő hangsúlyt a tudományos szakmai autonómia tiszteletben tartása jegyében. Az alelnök

1. megjeleníti és képviseli a természettudományok és műszaki tudományok tudományterületekhez tartozó tudományos osztályok (III., VI., VII., X. és XI.), a hozzájuk tartozó tudományos bizottság(ok) véleményét, álláspontját, e tudományterületeket, tudományágakat érintő vagy a szempontjukból jelentős tudományos, tudománypolitikai, kutatásszervezési és személyi kérdésekben; valamint az MTA-t érintő kérésekben,
2. támogatja, ösztönzi és segíti a tudományos osztályok és bizottságaik törekvéseit, tevékenységét különös tekintettel
 - a releváns tudományágakhoz tartozó szakterületek hazai helyzetének és a nemzetközi fejlődésnek elemzését, értékelését,
 - a kutatói tevékenység értékelésére szolgáló adekvát szempontrendszer kialakítását, fejlesztését az érintett szakterület hazai/nemzetközi fejlődésének értékelésére,
 - a tudományos kutatással kapcsolatos, a tudományterületi sajátosságokat figyelembevevő, minőségbiztosítási tevékenységét mind az egyéni fokozatszerzés (DSc), mind a tudományos kutatói tevékenységet végző intézmények munkájának vonatkozásában,
 - a hazai és nemzetközi (pl. EU, WHO) kutatási/fejlesztési/innovációs pályázatok előkészítésében, értékelésében való közreműködést,
 - tudományos ülések, inter- és multidiszciplináris konferenciák, osztályközi, akár más tudományterületekkel (pl. élettudományi, gazdaság- vagy bölcsészettudományi) közös rendezvények, valamint tudományos ismeretterjesztő programok kialakítását, szervezését,
 - a kapcsolattartás különböző formáit a határon túli magyar tudományosság képviselőivel (a külső és tiszteleti tagokkal és a köztestület külső tagjaival), valamint a nemzetközi kapcsolatok fejlesztésével kapcsolatos törekvéseket,
3. támogatja a tudományos osztályok közötti együttműködést, szükség esetén moderálja inter- vagy multidiszciplináris kérdésekben a tudományos osztályok közös álláspontjának kialakítását,
4. kezdeményezi (példaként)
 - a hazai tudományos kutatás tudományterületi/tudományági tudástérképek elkészítését, bemutatását a két fenti tudományterületen, a problémák azonosítását/feltárását és elemzését,
 - a hazai felsőoktatás, különösen a PhD képzés, valamint a szakképzés helyzetének tudományterületi/tudományági felmérését és elemzését, különös tekintettel a kutatói/fejlesztői utánpótlásra,

- a területi bizottságok és a természettudományi, műszaki tudományterületekhez tartozó osztályok együttműködését regionális szintű szakmai kérdések áttekintésére.
- az informatikai rendszer, az infrastruktúra és a szolgáltatások fejlesztését a tudományterületek, az osztályok, bizottságaik és a munkabizottságok tevékenységének teljes körű megjelenítése. a köztestület minden tagja számára hozzáférhetővé tétele érdekében.

A fentiekben vázolt munkaterv csupán arra vállalkozott, hogy az elképzelések közül azokat emelje ki, amelyeket stratégiai szempontból fontosnak tartok a következő években. A tervek megvalósításakor természetesen többféle anyagi és nem-anyagi természetű akadály merülhet fel. Arra törekszem, hogy értelmes vitákban konszenzussal kialakuló, az egyetemes tudást, a tudományosságot, a minőséget, az MTA értékeit és érdekeit szolgáló megoldások szülessenek.

2019. szeptember 1-jétől az MTA történetében új fejezet kezdődött. Feladatai a kutatóintézet-hálózat elcsatolásával részben változtak, de küldetése nem. Őrizze meg képességét, társadalmi elismertséget, a közbizalmat: maradjon mérték és mérce. Jellemezze hitelesség, megbízhatóság, színvonal és nyitottság. Elkötelezettség a haza és a haladás iránt Európában és a világban.

Motto: "A tudományban haladni csak az tud, aki az igazságot magáért az igazságért és nem mellékérdekekből keresi.." (Eötvös Loránd, elnöki megnyitó beszéd az MTA 51. közgyűlésén, 1890. május 11.)

2020. január 13.

Hudecz Ferenc, egyetemi tanár,
az MTA rendes tagja